

TALOUSARVIOMUUTOKSEN 2025 VAIKUTUSTEN ARVIOINTI / kevät 2025**Hallintopalvelut**

Sopeutus on karsittu vuokramenoista ja se aiheuttaa riskin vuokramenojen ylittymiselle.

Henkilöstöpalvelut

Henkilöstöhallinnon toimialan talous koostuu pääosin henkilöstökustannuksista (n. 74 %), koska toimiala tuottaa ydin HR –palveluiden lisäksi keskitettyinä palveluina mm. varahenkilöstö - ja sihteeripalveluita. Toimialakohtaisesti kohdennettu lisäsopeutus edellyttää vuositasolla n. 5 htv lisäsäästöä ja osavuotisena vuodelle 2025 siten vähintään n. 10 htv lisäsäästöä. Lisäsopeutus kohdennetaan siten kokonaishenkilöstökustannuksiin jättämällä tehtäviä täyttämättä, päättämällä määräaikaista työsuhdetta ja hyödyntämällä lähtövaihtuvuutta mm. vanhuuseläkeiän saavuttavien osalta. Riskinä on, että talouden sopeutukset näkyvät esim. lyhytaikaisina palvelukatkoksina sihteeripalveluissa. Lisäksi akuuttisijaisvälitykseen on kohdentunut jo 1,7 M€ sopeutustoimet vuodelle 2025, joten kokonaissäästöt voivat aiheuttaa palvelutuotannon tuen palvelutarjontaan tilapäisiä häiriöitä, jonka lisäksi tulee luoda tarkalle tasolle menevä priorisointilistaus sijaisten käytön kohdistamisesta lakisääteisiin palveluihin. Esihenkilöiden työpaine kasvaa saada resursseja priorisoitua. Muutostalousarviossa on kyseessä ns. pysyvien säästöjen tavoite, joten toimialalla käynnistetään lisäselvitys sijaishallinnan prosessien sekä rakenteellisista että kustannusvaikuttavista toimista (mm. sähköinen järjestelmä). Sihteeripalveluissa on sekä osastonsihteerityöhön että puheentunnistukseen liittyvät selvitykset jo käynnissä vuodelle 2025. Ostopalveluissa on jo vuoden 2025 talousarviossa erilliset säästötavoitteet ja käynnissä tuottavuustarkastelu, joten ostopalveluun ei ole tässä vaiheessa mahdollisuutta em. lisäsopeutuksia kohdentaa.

Talouspalvelut

Taloustoimialalle osoitettu sopeutusvelvoite katetaan henkilöstömenoista. Henkilökuntaa on siirtynyt vuoden 2025 aikana osa-aikaiseen työhön, mikä on mahdollistunut työn tehostumisen ansiosta. Mikäli yllättäviä menoeria ei ilmaannu, sopeutusvelvoite saavutetaan.

Strategia ja kehittäminen

Strategian ja kehittäminen -toimialalle muutostalousarvioon kohdistuu n. 3,1 M€ lisäsopeutukset, joka on yli 3 % toimintakuluista. Sopeutuksista n. 2,4M€ kohdennetaan ICMT-palvelut ja kehittäminen palvelualueelle mm. APTJ-käyttöönottohankkeisiin, koska projektien viivästymisen vuoksi palveluista tulevat jatkuvat kulut eivät pääse käynnistymään. Tämän lisäksi sopeutukset lisäävät riskiä siihen, ettei talousarviovuoden aikaisiin äkillisiin palvelutuotannon muutostarpeisiin (järjestelmämuutokset, laitteiden rikkoutuminen) ei voida vastata.

Talouspalvelut

Päivämäärä

Sopeuttamisen seurauksena ICMT- ja kehittäminen palvelualue voi keskittyä 2025 vuoden aikana vain ennalta suunniteltuihin projekteihin ja hankkeisiin sekä niiden turvalliseen toteuttamiseen. Loput sopeutukset kohdennetaan tasaisesti toimialalle mm. TKI toimintoihin. Sopeutuksiin liittyy seuraavia riskejä:

- Äkillisiin muutostarpeisiin ei voida välttämättä vastata, josta voi aiheutua haittaa palvelutoiminnalle tai tästä aiheutuu riski talousarvion ylittymiselle, koska muutostarpeisiin ei voida vastata ilman lisäresursointia.
- Isot hankkeet eivät etene suunnitellusti tai käyttöönotot vaativat lisäresursointia (esim. migraatiot ja integraatiot, APTJ) ja tästä aiheutuu riski talousarvion ylittymiselle, koska muutostarpeisiin ei voida vastata ilman lisäresursointia.
- TKI-toiminnan supistuminen pitkällä aikavälillä ei edesauta tavoitetta tehostaa hyvinvointialueen toimintaa, kehittää hoitojen vaikuttavuutta, vahvistaa hyvinvointialueen vetovoimaisuutta ja tulovirtoja.

Perhe- ja vammaispalvelut

Taloudellisuus ja tuottavuus ohjelman mukaisen tavoitteen (18,9 M€) ja talousarvioon kohdistuvat muutokset (2,4 M€) ovat yhteensä toimintakuluista noin 8,5 %. Tosiasiallisesti toimialalle kohdistuvat lisäsopeuttamistarpeet ovat esitettyä enemmän, sillä toimialan on katettava lomapalkkavelan muutokset ja yhteisestä järjestelyvaraerästä tehdyt vähennykset talousarvion sisältä. Toimialan talousarvion sisältä on katettava myös sen laadinnan jälkeen toimialalle kohdennettuja kustannuksia, kuten lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluiden lääkäreiden ostoja, Kuopion kaupungin koululaisten iltapäivätoiminnan muutoksia ja akuuttiin sijaishoidon liittyviä kustannuksia.

TuTa-ohjelman tavoitteiden saavuttaminen sisältää itsestään merkittäviä epävarmuuksia ja nyt talousarvioon kohdistuvat lisämuutokset lisäävät huomattavasti riskiä palvelutuotannon järjestämiseen ja taloudessa pysymiseen. Lisämuutokset on haettava henkilöstöstä ja palvelutuotannon supistamisesta, millä on suoraan vaikutusta lasten ja nuorten sekä vammaisten asiakkaiden yhdenvertaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Toimiala ei tälläkään hetkellä kykene järjestämään kaikkia palveluita lain säätämässä määräajassa ja lisäsopeuttamisilla toimialan kyvykyys heikkenee entisestään turvata saavutettavat, yhteensovitetut ja laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut.

Entisestään niukenevalla taloudella ei ole mahdollista huomioida palvelutarpeen kasvuja ja sen aiheuttamia kustannuksia, mikä kasvattaa tarvetta kustannuksiltaan korkeampiin ja raskaampiin palveluihin.

Yleiset palvelut

Muutostalousarviota kohdennettaessa ei ole otettu huomioon reformiohjelmien kohdennettuja säästöjä, eikä viime vuoden jo erittäin maltillista kustannusten nousua (2.9 %) yleisissä palveluissa 2024 tehtyjen menoleikkausten ansiosta. Nyt tehtävä alkupehmittäminen

Talouspalvelut

Päivämäärä

talousarvioraamin leikkaus nostaa riskiä sekä perustason että erityistason palveluiden saatavuudessa asukkaiden näkökannalta.

Myös jononpurku kiireettömän erikoissairaanhoidon hoitotakuuseen pääsemiseksi Valviran määräyksen mukaisesti vaarantuu ja hoitotakuun ylitykset voivat kääntyä uudelleen kasvuun. Tästä voi seurata uhkasakolla terästetty laillisuusvalvojan määräys lainmukaisen hoitoon pääsyn tason saavuttamiseksi – joka uhkasakko on edelleen mahdollinen jo nykyisen 30.3.2025 hoitotakuun ylitystilanteen vuoksi.

Peruspalvelut

Tuottavuusohjelman mukaiseen tavoitteeseen (n.3,7M€) ja talousarviossa suunniteltuihin muutoksiin (n.2M€) määrärahamuutokset ovat yhteensä n. 5,7M€ ja toimintakuluista n. 2,9 %. Tuottavuusohjelman v.2025 asetettujen tavoitteiden toteutuksessa ollaan jäljessä, josta seuraa haasteita saavuttaa jo talousarvioon sisällytetyt tavoitteet. Muutostalousarviota kohdennettaessa ei ole otettu huomioon reformiohjelmien (R1 ja R2) kohdennettuja, tavoiteltuja ja jo toteutuneita kustannussäästöjä. Muutostalousarvio vaarantaa peruspalveluiden tuotannon tasoa ja saatavuutta. Toiminnan muutoksia joudutaan lisäämään, jolla on suora vaikutus myös toimintatuottoihin ja vaikutuksia joudutaan mahdollisesti kohdentamaan henkilöstöön. Muutostalousarvio edellyttää myös R1 ja R2 ohjelmien nopeutettua ja taloudellisesti tehostettua toimeenpanoa ja poliittista päätöksentekoa.

Erityispalvelut**Ydinyksiköt**

Lisäsopeutus 545 918 €. Toimet ja vaikutukset:

- Ydinyksiköt on jo sopeuttanut n. 500 000 € henkilöstökuluista vapaaehtoisilla lomarahaja säästövapailla.
- Neurokeskus hakee lisäsäästöä kuntoutuksen ostopalveluista. Erittäin vaativan sairaalakuntoutuksen (EVASKU) täysimääräisen toiminnan ja hyödyntämisen lisäksi tämä edellyttää avokuntoutuksen järjestämistä omana tuotantona. Edellytyksenä tälle on, että saadaan rekrytoida riittävästi henkilöstöä tuottamaan palvelut. Suunnitelmat ovat valmiina.
- Sydänkeskuksessa ainoa lisäsopeutuskeino on tarkentaa oman hyvinvointialueen aorttaläppäahtauma potilaiden hoitolinjoja. Katetriteitse asennettavien läppäproteesien tarvekuluissa arvioidaan säästettävän 115 000–130 000 €.
- Kuvantamiskeskuksessa vähennetään poikkeuksellista ylityötä (PYT) ja leikekuvantamislauseuntojen (TT- ja MRI) ostopalvelua, vähentämällä joka päivä 4 elektiivistä tietokonetomografia- (TT) aikaa ja 4 elektiivistä magneettikuvaus- (MRI) aikaa. Tämä voi johtaa jonoutumiseen kliinisillä erikoisaloilla ja hoitotakuuongelmiin. Päivystysaikaisten magneettikuvausten kysyntää pyritään hillitsemään käymällä uusi

Talouspalvelut

Päivämäärä

kuvantamisindikaatiokeskustelu ylläkäreiden kanssa. Tällä toivotaan vähennettävän hoitajien ja lääkäreiden hälytystyökorvauksia.

- Käsikirurgian hoitovelkajononpurku on edennyt siten, että heinäkuusta alkaen voidaan luopua ostopalvelujen käytöstä. Tämä johtaa varmuudella hoitotakuuongelmiin loppuvuodesta. Sivukuluineen tästä tulee säästöä 20 000–30 000 €.
- Vähentämällä tekonivelrobotin, jolla haetaan leikkauskomplikaatioiden vähentämistä, käyttöä voidaan säästää n. 400 €/leikkaus, maksimissaan 40 000 €/v. Tuolloin kallis kone (huoltosopimus voimassa 6/2026 saakka) seisoo käyttämättömänä.
- Kuntoutuksessa pyritään edelleen vaikuttamaan Servican kalliisiin apuvälineiden huoltokustannuksiin, joista on jo aikaisemmin reklamoitu HVA johtoryhmään ja omistajaohjauksesta vastaaville.

Operatiivinen keskus

Lisäsupistukset n. 388 632 € Operatiivisessa keskuksessa vuonna 2025:

- Emme tule pääsemään hoitotakuuseen erityisesti silmätautien ja gastrokirurgian erikoisaloilla.
- Uusia henkilöstövähennyksiä tullaan tarvitsemaan.

Lääkinnälliset palvelut

Lisäsupistukset ovat 505 978 € Lääkinnällisissä palveluissa. Talousarvioon 2025 tehtiin voimakkaita säästötoimia jo aiemmin.

Henkilöstökuluihin kohdentuu jo nyt merkittäviä säästötoimia, ja lisäleikkauksilla vaarana on henkilöstön kuormittavuuden kasvu mm. sijaisten vähentämisten ja osa-aikaisuuksien vuoksi. Tämä vähentää työpaikkojen vetovoimaisuutta.

ESH-palveluja Ylä-Savosta ja Varkaudesta voidaan joutua karsimaan.

Jonot erikoislääkäripoliklinikalle kasvanevat lisäleikkausten myötä entisestään, hoitotakuussa huononemista tämän myötä.

Kalleissa hoidoissa valtakunnan linjausten mukaan mennään, näiden suhteen ei mahdollisuutta vaikuttaa muutoin ostopalvelutarpeeseen (mm. elinsiirrot, CART-hoidot)

Kliinisiä lääketutkimuksia lisäämällä saataneen lisää säästöjä kuitenkin, samoin Apteekin jo tehdyt muutokset voivat ylittää taloudellisen tavoitteensa.

Mielenterveys ja hyvinvointipalvelut

Lisäsupistukset ovat 247 671 € Mielenterveyspalveluissa. Lisäleikkaukset johtavat henkilöstömenojen ja välttämättömien ostopalveluiden leikkaamiseen ja siten palveluiden saatavuuden heikentymiseen.

Ostopalvelulääkäritoiminnasta on jo sitouduttu karsimaan 1,3 M € verrattuna vuoden 2024 toteumaan. Mikäli kohdistamme karsintaa tähän ostopalvelulääkäritoiminnan kustannuksiin tästä lisäsupistuksesta, siitä voi seurata lääkäripalvelujen todellinen heikentyminen. Tästä voi aiheutua virkalääkäreiden sekä muun henkilöstön työkuormittavuuden kasvu, joka voi johtaa työuupumukseen, sairauslomiin sekä pahimmassa tapauksessa irtisanoutumisiin. Potilaille voi aiheutua hoitoon pääsyn viivästyistä, hoitotakuun ylityksiä ja hoidon laadun heikentymistä.

Nuorisopsykiatrian kohdalla 1.5.2025 voimaan tuleva terapiatakuu on huomioitava nuorisopsykiatrian ostopalvelulääkäritoiminnan suunnittelussa.

Asiakaspalveluiden ostoista on jo tämän vuoden budjetissa karsittu noin 600 000 €.

Lisäsupistus aiheuttaisi tähän yhä enemmän ulkoa ostettavien palvelujen karsintaa. Tämä tarkoittaa kielteisten maksusitoumuspäätösten lisääntymistä sekä oman palvelutuotannon merkittävää kasvattamista. Tähän tarvitaan henkilöstön kouluttamista ja tarvittavia toiminnallisia muutoksia.

Akuutti

Päivystys- ja ensihoitopalveluissa on sitouduttu merkittäviin toiminnanmuutoksiin vuonna 2025, joka erityisesti muutosvaiheessa aiheuttaa henkilöstölle muutostyön myötä lisäkuormitusta. Säästötoimenpiteiden myötä myös henkilöstömäärä alenee suunniteltujen toimenpiteiden myötä, jolloin henkilöstön keskimääräinen työkuorma lisääntyy myös pysyvästi. Lisäleikkausten myötä henkilöstön vähennystarve väistämättä lisääntyy ja henkilöstön kuormitus kasvaa edelleen, mistä johtuen työssäjaksamiseen liittyen riski mm. sairauspoissaolojen lisääntymiseen kohoaa.

Akuutin jo aiemmin suunniteltuihin säästötoimiin on kirjattu huomattavia henkilöstökulujen leikkauksia, joihin pääseminen edellyttää myös muiden kuin PY akuutin sitoutumista nykyistä kokonaisvaltaisempaan henkilöstösuunnitteluun erityisesti loma-aikoina, kun muita palveluita supistetaan ja päivystyksellisten palveluiden kuormitus tämän seurauksena lisääntyy. Henkilöstökulujen lisäleikkausten toteutuminen on mahdotonta ilman pysyviä henkilöstövähennyksiä ja prosessien/resursoinnin tarkastelua laajemmin myös yli palveluyksikkörajojen.

Jo päätettyjen säästötoimenpiteiden toimeenpano verraten tiiviissä aikataulussa edellyttää panostuksia henkilöstön käytön ja talouden osalta. Lisäleikkausten myötä kasvaa riski näin ollen myös sille, ettei jo suunniteltuja kehittämis- / säästötoimia ole mahdollista sellaisenaan toteuttaa.

Akuutin palvelutuotannossa on toteutettu ja toteutetaan laajoja toiminnallisia muutoksia, joiden hallinta samanaikaisen lakisääteisen palvelutuotannon varmistamiseksi on jo aiemmin suunniteltujen leikkausten myötä erittäin haastavaa. Lisäleikkaukset aiheuttavat kasvavaa riskiä päivystyksellisten palveluiden tuottamiselle. Toimenpiteiden toteuttamisaikataulun riittävän pitkällä aikajänteellä on mahdollista pienentää riskejä.

Ikääntyneiden palvelut

Toimialan talousarviovalmistelun 2025 lähtökohdat olivat tiukat ja tehdyssä alkuperäisessä talousarviossa menokasvu on 2,9 %. Jos huomioidaan rakennemuutosohjelman mukaiset toimialalle siirretyt toimenpiteet, on menokasvu 2,3 %. Nyt lisätalousarvion toimialalle kohdistuva kokonaisuus on leikkaava 2,9 m€ josta 1,53 on teknistä sivukulumuutosta. Jos jätetään sivukulumuutos huomiomatta, lisäsopeutus tarve on n 1,4 m€

Näiden muutosten jälkeen toimialan menojen kasvuprosentti tilinpäätökseen nähden on 1,5 % ja palvelujärjestelmä uudistuksen mukaisen kohdennuksen poistamisen jälkeen 0,9 %

Toimialan keskeinen tavoite vuoden 2025 osalta on turvata reformiohjelman eteneminen. Tämä edellyttää jonojen hallintaa ja lisäpanostuksia. Reformiohjelman talousvaikutukset näkyvät hyvinvointialuetasoisena säästönä. Toimialan tuottavuustoimenpiteet ovat edenneet hyvin varsinkin vuoden 2024 aikana, mikä ansiosta toimiala pysyi katetasolla alkuperäisen talousarvioraamin sisällä. Tuottavuuspotentiaalia ei ole enää käytettävissä siinä määrin, minkä takia sopeuttamien voi johtaa palvelujen karsimiseen ja reformiohjelman mukaisten tukitoimien karsimiseen, mikä taas johtaa hyvinvointialuetasoisesti kustannustason kasvuun ja muutosohjelman pysähtymiseen. On myös syytä huomata, että toimiala ei tälläkään hetkellä kykene järjestämään kaikkia palveluita lain säätämässä määrääjassa.

Nykyinen talousarvio ei sisällä myöskään varautumista ikääntymiskehityksen aiheuttamaan palvelutarpeen kasvuun ja sen aiheuttamiin kustannuksiin. Em. tekijät aiheuttavat merkittävän riskin talousarvion toteutumiselle. Nyt tehtävä talousarvioraamin leikkaus nostaa riskiä entisestään.

Pelastustoimi ja turvallisuuspalvelut

Toimialalle jyvitetävä sopeutus (palkat) on toteutettava operatiivisen pelastushenkilöstön miehistötason työvuosia sopeuttamalla, joka tarkoittaa noin 3 htv. Tämä tulee jo aiemmin TA2025 laadittaessa tehtyjen palkkasopeutusten (9 htv) ja toimintakulujen supistamisen päälle. Vaikutukset näkyvät pelastusasemien vajoamisesta entistä laajemmin minimimiehitykseen tai sen alle, joka näkyy pelastusasemien pelastustoiminnan ja valvontatoimen suorituskypuutteena. Pelastusasemien suorituskyyky ja toimintakyyky- ja kelpoisuusluokitellun resurssin täytyminen vaatimusten mukaisiksi, sekä toimintavalmiusaikatavoitteiden täytyminen ovat olleet jo nyt Aluehallintovirastossa seurattavina ja selvitysten alla, ja joista pelastuslaitos on saanut myös huomautuksia, samoin kuin suunnitelmavelvoitteiden täytymisestä ja valvontasuoritteista. Vajaamiehitys ja asemien väliset resurssisiirrot akuuttien ja muiden poissaolojen paikkaamisessa vaikuttavat entistä enemmän pelastusasemien työvuorosuunnitteluun toteutumiseen, näkyvät työvuorojen suunniteltujen harjoitusten toteutuksen haasteina, pätevyyttä edellyttävien koulutusten saamisena sekä palotarkastusten ja muiden onnettomuuksien ehkäisyn suoritteiden siirtymisenä tai toteutumatta jäämisenä. Pelastustoiminnan suunnitelmien osalta pelastuslaitoksella on merkittävää korjausvelkaa ja vaje

Talouspalvelut

Päivämäärä

maakunnan oman päällystätason suorituskyvyn toteuttamisessa, joka edellyttää jo nyt korjaavia toimenpiteitä. Jatkuvat vajaamiehityksestä johtuvat pelastusasemien väliset miehistö- ja valmiussiirrot eivät helpota tavoitteissa ja korjaavissa toimenpiteissä pysymistä eivätkä vähennä aluehallintaviraston selvityksiä. Lisäksi vajaavahvuudet lisäävät osaltaan kustannuksia ylityön ja hälytysrahakorvausten kasvuina ja muina kuluerinä pelastusasemien välisissä resurssisiirroissa.